

Tidlig indsats: Hvor står vi i dag?

15. september 2022

Sundhedsstyrelsen, Forebyggelse og Ulighed

Tatjana Hejgaard, chefkonsulent (thv@sst.dk)

Hvorfor er tidlig indsats vigtig?

Tidlig indsats = der sættes ind, så tidligt som muligt

- Tidligt i alder og tidligt ift. et problems opståen

Tidlig indsats er vigtig for at skabe gode vaner, som familien kan tage med sig, og dermed skabe gode vaner for barnet og hele familien, og for at opspore tidlige tegn på sygdom og mistrivsel

- **Åbent vindue**

Alle forældre ønsker det bedste for deres børn, også ift. mad- og måltidsvaner

Det gælder uanset social baggrund og uanset etnisk herkomst

Det er forholdsvis nemt under barselsorloven – men sværere at fastholde, når hverdagslivet melder sig, og barnet starter i institution og forældrene på arbejde

- **Børn med vækstforstyrrelser og mistrivsel**

Afvigende vækst kan være tegn på sygdom, hvilket kræver opmærksomhed og evt. udredning

De lovbestemte undersøgelser og samtaler giver mulighed for at opspore tidlige tegn på

sygdom og mistrivsel mhp. at sikre børns fysiske, mentale og sociale trivsel

Hvad ved vi om de mindre børns sundhedstilstand? BDB I

Den Nationale Børnedatabase (Sundhedsdatastyrelsen)

Indberetning jf. BEK nr. 581 af 23/05/2011 om kommunernes indberetning af oplysninger om børns sundhed til Sundhedsstyrelsen

• Amning – varighed af fuld amning

Procentdel: Over 2, 9, 17 og 26 uger, median og gennemsnitlig varighed af fuld amning

SST anbefaler fuld amning til barnet er ca. 6 mdr. og delvis amning til 12 mdr., evt. længere

Fuld amning = Barnet højst 1 gang/uge får et måltid MME (modermælkserstatning)

Introduktion af overgangskost bør tidligst ske, når barnet er 17 uger og senest ved 26 uger

Hele landet, 2020: **83 % fuld amning i > 2 uger, 53 % fuld amning i > 17 uger og 12 % i > 26 uger**

• Udsættelse for tobaksrøg i hjemmet

Procentdel: Ikke udsat/udsat/ukendt om udsat

SST anbefaler, at barnet ikke udsættes for røg i opvæksten

Udsættelse for tobaksrøg = Mindst 1 person, som barnet bor sammen med, ryger inde i boligen, mindst 1 gang/uge

Hele landet, 2021: 64 % ikke udsat, 2 % udsat og **34 % ukendt** -> **Data anvendes ikke**

Hvad ved vi om de mindre børns sundhedstilstand? BDB II

Den Nationale Børnedatabase (Sundhedsdatastyrelsen)

• Højde og vægt for skolebørn – indskoling, mellemtrin og udskoling

Procentdel: Undervægt, normalvægt, overvægt, svær overvægt, over- + svær overvægt, gennemsnitlig højde og gennemsnitlig vægt

SST anbefaler, at man gennem hele livet bevarer normalvægten

Normalvægt = $18,5 \leq \text{BMI} < 25$ (voksne)

Kønsspecifikke og aldersstandardiserede BMI-kurver (2-18 år), vægt-for-længde-kurver (0-2 år)

SST taler ikke om overvægt hos børn < 2 år

	Under- vægt:	Normal- vægt:	Moderat overvægt:	Svær overvægt:	Over- vægt:
Hele landet (nyeste data):					
Indskoling, fødselsårgang 2013:	2 %	83 %	11 %	4 %	15 %
Mellemtrin, fødselsårgang 2008:	2 %	77 %	17 %	4 %	21 %
Udskoling, fødselsårgang 2006:	2 %	79 %	15 %	4 %	20 %

• <https://sundhedsdatastyrelsen.dk/da/registre-og-services/om-de-nationale-sundhedsregistre/graviditet-foedsler-og-boern/boernedatabasen>

Hvad ved vi om de mindre børns sundhedstilstand? DBBS

Databasen Børns Sundhed (SIF, SDU)

Kommunerne vælger selv, om de vil indgå i forsknings samarbejdet

Udgifter afholdes af deltagende kommuner og deres regioner

Belyser kvalitetsudvikling i sundhedsplejen og dermed børnenes sundhed

Data fra ca. 1/3 af kommunerne, langt de fleste i Region Hovedstaden

• Indikatorer

Graviditetsbesøg, indlæggelseslængde, gestationsalder, fødselsvægt, medfødte misdannelser, besøg i første leveår, barnets alder ved første besøg af sundhedsplejen, tobaksrøg i hjemmet, mors psykiske tilstand, forældre-barn-relationen, amning, motorisk udvikling, søvn, uro/gråd og vægtstatus

- https://www.sdu.dk/da/sif/forskning/projekter/databasen_boerns_sundhed

Hvad ved vi om de mindre børns sundhedstilstand? SSI

Vaccinationstilslutning (Statens Serum Institut)

Siden 2019 er der sket en stigning i tilslutningen til flere børnevaccinationer

- **MFR-vaccination**

Tilslutning til MFR-vaccination ved 4 år er **steget fra 89 % af alle børn i en årgang i 2018 til 93 % i 2021**. Tæt på WHO's anbefaling om 95 %

- **HPV-vaccination**

Høj tilslutning til HPV-vaccination for drenge – del af børnevaccinationsprogrammet i 2019

89 % af drenge født i 2008 har modtaget første HPV-vaccination

Næsten på niveau med HPV-vaccination af piger – en del af programmet siden 2009

91 % af piger født i 2008 har modtaget første HPV-vaccination

- www.ssi.dk/aktuelt/nyheder/2022/tilslutningen-til-boernevaccinationsprogrammet

Hvor er det vigtigt at fokusere i den tidlige indsats?

- **Amning**

Støtte til at amme, så længe man ønsker og planlægger

- **Tilknytning**

Understøtte tilknytningen mellem barn og forældre og relationen forældrene imellem

- **Tidlig indsats ift. gode vaner, herunder mad- og måltidsvaner**

Understøtte børn og deres familier i at få sunde mad- og måltidsvaner, da sunde vaner grundlægges i barndommen, og den tidlige ernæring har stor betydning for barnets vækst

Vigtigt at sætte fokus på den mad, som forældrene laver derhjemme, når de små børn går fra modermælk til almindelig mad

Sundhedsplejersken beskæftiger sig med barnet og dets udvikling og har en naturlig adgang til familierne. I mange kommuner aflægges det sidste hjemmebesøg, når barnet er 8-10 mdr., netop hvor barnet overgår til familiens mad

SSTs 'Mad til små' anvendes ofte i rådgivningen omkring små børns mad- og måltidsvaner, **men den dækker ikke behovet hos alle spæd- og småbørnsforældre**

Udvikling af nyt materiale om gode mad- og måltidsvaner

- **Tværministeriel regeringsstrategi for mad, måltider og sundhed (2018)**

SST fik knap 5 mio. kr. til en indsats, der skulle styrke sundhedsplejerskers mulighed for at kunne:
"styrke vejledning til forældre om gode madvaner i forbindelse med, at barnet går fra mælk til at spise almindelig mad sammen med familien. Formidlingen og dertil hørende materialer målrettes familier, som er usikre på barnets behov i overgangen. Indsatsen bidrager til at reducere ulighed i sundhed samt forebygge overvægt og fejlernæring. Det sikrer trivsel og sund vækst og udvikling hos barnet".

https://fvm.dk/fileadmin/user_upload/MFVM/Foedevare/103605_MFVM_Publikation_Mad_ma__ltider_og_sundhed_A5S_WEB.pdf

-> Indsatsen målrettes forældre med kort uddannelse og/eller med anden etnisk baggrund end dansk

- **Et vejledningsmateriale til forældre med kort uddannelse og/eller anden etnisk baggrund end dansk om sunde mad- og måltidsvaner for børn i alderen 8 mdr.- 3 år**

Et flerfacetteret sundhedspædagogisk vejledningsmateriale, der tager udgangspunkt i, at mennesker lærer på forskellige måder, og at familier har forskellige behov for rådgivning

Forebygge usund livsstil i familien, udvikling af overvægt og ulighed i sundhed

Forebygge kræsenhed, angst for nye fødevarer og præferencer for fedt- og sukkerrig mad

- **Udarbejdelse af tre baggrundsrapporter** (slide med links findes bagerst)

Det nye materiale om gode mad- og måltidsvaner

- **Ny sundhedspædagogisk tilgang**

Forældrene sætter selv rammerne for, hvad der skal tales om i mødet med sundhedsplejersken, og hvilke områder de skal vejledes om:

Fokus er at få samtalen til at handle om det, forældrene er optaget af ift. mad- og måltidsvaner

-> Af med flasken, mor er træt af at amme, far er træt af, at hun ammer, barnet opleves som kræsent osv.

Sundhedsplejersken skal have et hverdagsperspektiv på den vejledning, der gives:

-> Man kan ikke ændre alt på en gang, men give støtte til at ændre det, der giver mening for familien

- **Udarbejdet af CEFO (Center for Forældreskab) for SST (2022)**

Opskrifter på mad, der er let at lave, og inspiration til madpakker, mellemmåltider og tilbehør

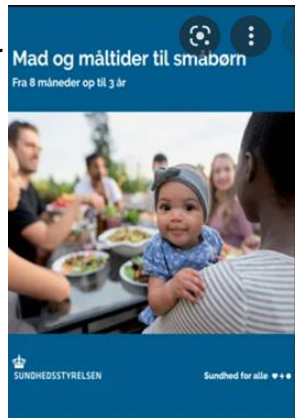
-> Alle opskrifter har et opskriftskort eller en video, så man kan se, hvad man skal bruge, og hvordan man gør

Små film om nogle af de situationer og dilemmaer, der kan være svære for alle familier omkring børn, mad og måltider

'Mad og måltider til småbørn' – på 10 sprog, inkl. dansk

Redskaber til sundhedsplejen, fx inspiration til besøg i familier med den nævnte baggrund

- <https://www.sst.dk/da/Gode-mad-og-maaltidsvaner>

Baggrundsrapporter bag det nye materiale

- **Små børns kost. Relation til sociale forskelle** (DTU Fødevarerinstitutionen og DTU Computer)

Beskriver sammenhænge mellem mors uddannelsesniveaue og små børns kost

<https://www.sst.dk/-/media/Gode-mad-og-maaltidsvaner/Til-sundhedsplejersker/Smaa-boerns-kost-relation-til-sociale-forskelle.ashx>

- **Mad og spisning blandt småbørnsfamilier i Danmark med etnisk minoritetsbaggrund** (SST)

Overblik over forskningsresultater fra nyere, dansk madsociologisk forskning

<https://www.sst.dk/-/media/Gode-mad-og-maaltidsvaner/Til-sundhedsplejersker/Mad-i-smaaboernsfamilier-med-etnisk-minoritetsbaggrund.ashx>

- **Mad- og måltidsvaner hos småbørn i danske familier med kort uddannelsesbaggrund og i familier bosiddende i Danmark med anden etnisk baggrund end dansk. Litteraturogennemgang** (SST)

Sammenfatning af forskningsresultater om mad- og måltidsvaner hos småbørn i familier med den nævnte baggrund

<https://www.sst.dk/-/media/Gode-mad-og-maaltidsvaner/Til-sundhedsplejersker/Litteraturogennemgang-Mad-og-maaltidsvaner.ashx>

Mad og spisning blandt småbørnsfamilier i Danmark med etnisk minoritetsbaggrund.
Oversat med støtte fra Danmarks Lægeforening

Litteraturogennemgang for Sundhedsstyrelsen af
Anemette Lyngsbæk Nielsen
November 2018